

ANKARA NOTLARI

MUSTAFA EKMEKÇİ

Yıldız Yargılanması...

Taşlama ustası **Mustafa Eşref**, bu kez başkalarını taşıladı: "Ekonomik sorunlar şaha kalkmış gidiyor, /Şimdi o başta olsa bir anda bastırırdı! /Bunca işsiz güçsüzü besleyelim mi?' deyip /Darağaçları kurup tümünü astırırdı."

Abdülhamit, Mithat Paşa'yı astırmadı, "Taif Zindanı"nda boğdurdu. Önceki akşam İzmir'de İzmir Devlet Tiyatrosu'nda, **Orhan Asenanın** "Yıldız Yargılanması" oyununu izledik.

"Yıldız Yargılanması"nın yazarı Orhan Asena, dergide çıkan yazısında şöyle diyor:

"1982'de, bir gün, büyük dostum **Uğur Mumcu**, ansızın muayenehaneme geldi... Elinde, Prof. **Ismail Hakkı Uzunçarşılı**'nin 'Mithat Paşa ve Yıldız Mahkemesi' adlı kitabı. Bu kitaptan bir oyun çıkarmamı istedi.

'Yıldız Yargılanması'nda, tarihsel gerçekler ardında, bir başka gerçeği daha sergilemek olası. O da şu: Zorba bir yönetimde, işlenmemiş bir cinayet bahane kılınarak adalet mekanizmasına nasıl cinayet işletilir? Öyle sanıyorum ki, beni bir oyun yazmaya iten, asıl bu özel ve tüzel haksızlık oldu.

Beni, 'Abdülaziz intihar mı etti, yoksa öldürüldü mü?' tartışmasına çekmek isteyenler çıkacaktır.

Kuşkusuz bu itiraflar, işkenceyle alınmıştır. Sanıkların kafaları, kızgın sobaya sokularak, maddi işkencelerin en korkuncu uygulanarak.

Yazık ki, tarihimizde, böyle bir yüzkarası dönem yaşanmıştır.

Memleketin kana bulandığı Kızıl Sultan Abdülhamit çağı, elbette bir trajik çağdır.

Peki, bugün, 'devri dilarayı demokrasi'de, böyle güme giden aydınlarımız, yazarlarımız, düşünürlerimiz yok mu? Bunların faileri nerde peki?

Sevgili dostum Uğur Mumcu! Acaba, bu oyunu yazmamı, bunun için mi istedin benden?"

(Sultan Abdülaziz, 29 Mayıs 1876'da, bir darbeyle tahtından indirilir, yerine yeğeni **Sultan Murat** tahta çıkarılır. Abdülaziz, adamlarıyla gönderildiği Feriye Sarayı'nda, beş gün sonra, -4 Mayıs 1876'da- intihar eder. Murat'tan sonra tahta çıkan 2. Abdülhamit, amcası Abdülaziz'in intihar etmeyip öldürüldüğü yolunda ortaya atılan iddiaları soruşturmak için Yıldız'da bir mahkeme kurdurur; Mithat Paşa'yı da tutuklatıp Abdülaziz'in ölümünde rol oynadığı iddiasıyla yargılatır. -1881-

Mahkeme Mithat Paşa'nın idamına karar verirse de, ceza, Abdülhamit tarafından sürgüne çevrilir.

1881'de Taif Zindanı'na gönderilen Mithat Paşa, 8 Mayıs 1884'de zindanda boğularak öldürülür.)

Oyunu **Haldun Marlı** sahneye koymuş. Mithat Paşa'yı da Haldun Marlı oynuyor. Orhan Asena'ya göre, Mithat Paşa çok yakışıklı olmuş! İzmir Devlet Tiyatrosu yöneticisi **Cengiz Yılmaz**, oyunla ilgili bir basın açıklaması yaptı. Buna göre, oyunda başlıca rolleri; **Şener Ünal, Zeliha Güney, Melek Tartan, Vedat Özkök, Ekrem Kocaçal, Mehmet Gürkan, Levent Ulukut, Sedat Demir, Yavuz İmsel, Erol Aksoy, Zafer Önal, Ebru Unurtan, Fatih Kahraman, Sedat Şenoğlu, Can Kahraman** ile Haldun Marlı paylaşıyorlar. Dekor-giysi tasarımı **Yıldız İpekçioğlu**, ışık tasarımı ise **Osman Kaya**'nın. Oyunun müziklerini **Yaşar Üruk** düzenlemiş.

Oyunun ilk temsilinde bulunmak için Ankara'dan Orhan Asena ile Kültür Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı **Gülşen Karakadioğlu** gelmişlerdi. **Tahir Özçelik** ile eşi **Sevda Özçelik** İstanbul'dan gelmişti. Oyunu izleyenler arasında Dr. **Hidayet Sayın**, İzmir Devlet Opera ve Balesi Sanat Yönetmeni **Selmin Günöz**, tiyatro yazarı **Cahit Atay, Erkan Yücel**'in eşi yazar **Şükran Yücel, Özdemir Nutku, Selçuk Göksayar**, Profesör **Süheyla-Kemal Morali**, Dikili'den Öğretmen **Ali Durgun** ile eşi **Suna Durgun, Ahmet Delikçi, Güralp Basım** da vardılar.

(Opera sanatçısı **Yıldız Tezgel**, operada oyun sırasında, tepeden düşen demir parçası yüzünden ağır yaralanmış, evinde yatıyordu. Gülşen Karakadioğlu sanatçıyı evinden arayarak "Geçmiş olsun" dedi).

Orhan Asena, "Yıldız Yargılanması" adlı yapıtının önsözünde, "Niçin Mithat Paşa" sorusuna şu yanıtı verir:

"Yakın tarihimizin en önemli kişilerinden biridir Mithat Paşa.

Sanki gerektiğince üstünde durulmamış, biraz hakkı yenmiş bir gerçek devrimci. Tanzimat hareketinin en yeni, en yenilikçi ürünü. Aslında Tanzimat hareketini çok aşmış ve Cumhuriyet fikrini kendinden sonraki kuşaklara, **Atatürk** kuşağına taşımış bir öncü.

Abdülhamit anılarında der ki; 'Sevmezdim Mithat Paşa'yı. Hatta biraz da ürkerdim. **Namık Kemal** de sevmezdi beni, ama Osmanlı Hanedanı'na bağlılığı ve saygısı vardı. Oysa Mithat Paşa ya kendisiyle başlayan bir hanedan, ya da Cumhuriyet getirmek isterdi.'

Abdülhamit'in yergi için söylediği bu sözlerde kuşkusuz bir gerçek payı vardır. Zaten trajedisi de burada yatar.

Aslında tasarladığı devrim Cumhuriyet iken, o zamanki ortamda ancak Meşrutiyet Anayasası fikrini ortaya atabilmiş, ama hiçbir zaman bu fikre kendisi kadar içtenlikle inanmamış, Abdülaziz'i yalnızca kendi kişisel hınçları, nefretleri ya da çıkarları için tahttan indirmek isteyen bir kadroyla işbirliği yapmak zorunda kalmış ve bu kadroyla suçlanmış, giderek Abdülaziz'in öldürülmesi suçuyla Taif'e sürülmüş ve orada boğdurulmuştur..."

Orhan Asena, "Ben Yıldız Yargılanması adlı oyunumu Mithat Paşa'nın yüzüncü ölüm yılında yazarken yine olağanüstü bir dönemden geçiyorduk. İşkence yine gündemdedi. Hapishaneler tıklım tıklım, sanki yüzyıl geçmemişti aradan..." der.

Yazar Orhan Asena ile **Güngör Dilmen**, çok iyi iki arkadaştır. Bunlara **Tahsin Saraç**'ı da eklemeli. Güngör Dilmen de Orhan Asena gibi, Mithat Paşa'yı yazdı. Ancak o, daha çok Taif'teki serüvene ağırlık verdi. İki arkadaş, Mithat Paşa'yı, birbirlerinden habersiz, ancak birbirlerinin alanına girmeden yazdılar. Orhan Asena'yı da, Güngör Dilmen'in "Devlet ve İnsan"ını da okudum. İkisi de bu denli güzel olabilir.

Orhan Asena, oyunu yazıp bitirdikten sonra, o dönemde sahneye koyduramadı. Oyun tehlikeli görülmüş olmalıydı. O dönem, "Asmayalım da besleyelim mi?" dönemi idi.

Çok ilginç, bilmem ne Hocaefendi'nin katılıp gösteriler yaptığı "iftar" günü, Ulu Hakan Abdülhamit Han'ın ölüm yıldönümüne rastlamıyor muymuş? Olsa olsa bu denli olur!

